

Oude zielen

Tijdschrift Vrijmetselarij, 7 juli 2017

Hans Wissema

Ze zegt dat ik een oude ziel ben want dat is ze zelf ook en ze herkent dat. Er had iets moois tussen ons kunnen groeien ware het niet dat ze tienduizend kilometer verderop woont en bovendien is *zij* mooi, jong en bewegelijk en *ik* oud, star en lelijk. En trouwens, wat is een oude ziel?

Ze legt het uit over whatsapp want email kent ze nauwelijks, dat is antiek. Oude zielen opereren bovenal solitair en sluiten zich moeilijk aan bij leeftijdsgenoten die ze stiervervelend vinden. Ze voelen zich beter thuis bij oudere mensen. Omdat ze vaak worden uitgelachen zijn ze veel alleen, maar dat is niet hetzelfde als eenzaam.

Het opdoen en verwerken van kennis vervult oude zielen met tevredenheid. Het zijn eerlijke mensen die de waarheid hooghouden en die - op latere leeftijd - zich vaak gaan verdiepen in kunst en geschiedenis. Ze houden van lezen en zijn wars van amusement, dat ze oppervlakkig vinden. Ze zijn niet geïnteresseerd in de waan van de dag maar streven naar overzicht, het plaatsen van alles in een ruimer perspectief. Ze benaderen de toekomst vanuit het verleden; het zijn goede planners.

Een vleugje spiritualiteit of meer dan dat is oude zielen niet vreemd. Ze zijn zich bewust van de vergankelijkheid van het leven en de betrekkelijkheid van het aardse. Ze zoeken harmonie en vrede; het zijn ideale diplomaten - en ideale minnaars - want ze kunnen problemen van twee kanten bezien. Oude zielen zijn introspectief ingesteld; ze willen overal over nadenken en er de achtergronden van vinden. Ze onderschrijven de inscriptie op de tempel van Delhi: Ken uzelf.

Op de vraag wat het geheim van oud worden is antwoordde de negentigjarige Churchill: havanna's, Armeense cognac en geen sport. Dat stempelt hem tot een oude ziel want dezulken houden bepaald niet van sport en zien lichamelijke inspanning als een noodzakelijk kwaad. Oude zielen zijn zeer competitief maar niet in relatie tot anderen, het gaat hen erom zichzelf telkens weer te overtreffen en als dat lukt vervult het hen met geluk. Hoe hun prestatie zich verhoudt tot die van anderen laat hen koud, hoogstens zien ze dat als een inspiratiebron. Ze zijn niet materialistisch ingesteld; geld en status hebben een lage prioriteit maar ze spenderen forse sommen om hun leven effectiever, comfortabeler en mooi te maken.

Het belangrijkste schijnt te zijn dat oude zielen zich oud voelen. Dat uit zich in afstand nemen, een zekere mate van mentale vermoeidheid, kalmte, wat soms tegen hen werkt omdat het wordt gezien als hautain en koud. Maar net zoals oude mensen zichzelf kunnen omschrijven als 'jong van hart' kunnen jonge mensen zich 'oud van hart' voelen.

Henry Mintzberg publiceerde in 1967 een klassiek geworden artikel *Planning on the left side and managing on the right* in Harvard Business Review. Dit speculeerde over het toen ontdekte verschil tussen de werking van de linker- en de rechterhersenhelften. Men wist al - uit de gevolgen van herseninfarcten - dat de

rechterhersenhelft het linkerdeel van het lichaam aanstuurt en de linkerhelft de rechterkant. Nu bleek dat beide hersenhelften verschillende functies hebben. Bij rechtshandige mensen regeert de linkerhersenhelft over lineaire en analytische processen zoals lezen, praten en schrijven. De linkerhelft is ook de opbergplaats van feiten. Daarentegen is het de rechterhersenhelft die beelden opslaat en die emotie en ruimtelijke processen regeert. Tussen de helften wordt veel gecommuniceerd. Als u Hans tegenkomt, registreert u dat met uw rechterhelft, die dit doorgeeft aan de linker, wat aldaar een zoektocht aftrapt naar hoe die man ook weer heet. Als dat is voltooid kunt u eindelijk zeggen: "Dag Hans". En als dit stukje u irriteert is er een vonk van uw linker naar uw rechterhersenhelft overgeslagen. Mintzberg betoogt dat mensen met een sterk ontwikkelde linkerhersenhelft in het voordeel zijn als het om analyse, logisch denken en planning gaat: de strategen van de onderneming. Bij managers – zo stelde Mintzberg - is de rechterhelft sterker ontwikkeld want management gaat door intuïtie en emoties – het is geen rationeel proces zoals vaak werd gedacht. De moraal van Mintzberg's verhaal is dat een organisatie beide typen nodig heeft; ze kunnen elkaar dwarszitten maar als er niet een balans is tussen beide typen gaat het niet goed. Door het huidige MRI-onderzoek is er een veel beter in fijnmaziger inzicht ontstaan in de werking van hersendelen en daarom vervang ik het Mintzberg-verhaal liever door het oude/jong zielen-verhaal dat geen wetenschappelijke pretenties heeft.

Hoe passen vrijmetselaren in dit plaatje? Je bent geneigd te denken dat het aantal oude zielen dat van de jonge overheerst, dit ongeacht hun wereldlijke of maçonnieke leeftijd. Maar zeker weten doen we het niet en meten kunnen we het niet. Dat is grappig: we kunnen een botsing waarnemen van twee zwarte gaten op een afstand van 1,3 miljard lichtjaren, een botsing die op het meetmachien een uitslag geeft van de grootteorde van een middelgroot atoom. Maar we kunnen niet meten of iemand een oude dan wel een jonge ziel is. De humaniora lopen lichtjaren achter op de exacte wetenschappen maar gelukkig kan mijn oude-ziel meisje het zo aan iemand zien. We zouden haar kunnen laten overkomen dan is dit probleem in één keer opgelost. En wie weet, groeit er toch dan nog iets moois tussen ons.....